СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНІЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ — РІК XXXII. — Число 164. — Джерзи Сіті, Н. Дж., середа, 16. липня, 1924. — VOL. XXXII. — No. 164. — Jersey City, N. J., Wednesday, July 16, 1924. — THREE CENTS

Заповідають, що Ла Фолет відіграє велику ролю при сьогорічних президентських виборах.

КАЖУТЬ, ЩО МОЖЕ ЗДОБУТИ 20 СТЕЙТІВ.

ВАШИНГТОН, Д. К., 14. липня. — Знавці політичної ситуації в цілих Злучених Державах заповідають, що кандидат поступовців і соціялістів Роберт М. Ла Фолет відіграє при сьогорічних президентських виборах важну ролю.

Обчисляють, що він напевно здобуде 5 стейтів, а в разі красшого успіху навіть і 20 стейтів. Таким робом він міг би розпоряджати 212 голосами. Хотяй се не вистарчить на вибір президентом, але вже і сим разом може попсувати пляни одної з великих партій.

Такий значний успіх, кажуть, при сих виборах міг би запевнити побіду для групи Ла Фоллета при слідуючих виборах в 1928 році.

В ОБОРОНІ ДЕЙВИСА.

НЮ ЙОРК, Н. Й., 14. липня. — Відомий тутешній адвокат Самуїл Унтермаєр заявив, що він з цілої душі підіпре кандидатуру Дейвиса на президента Злучених Держав.

При сьому він заявив, що мусить запротестувати проти сих газет, котрі пишуть, що він яко оборонець великих корпорацій не може бути президентом. Унтермаєр каже, що адвокат має свободу в прийманню клієнтів і ніхто йому не може приказувати, кого брати, а кого ні. По клієнтах, каже він, не можна судити адвоката.

СМИТ ВЕРТАЄТЬСЯ ДО ПРАЦІ.

НЮ ЙОРК, Н. Й., 14. липня. — Ґовернор Смит вертається завтра до Олбені до своєї праці яко ґовернор стейту Ню Йорк.

Рівночасно буде він по змозі підпирати кандидатуру Дейвиса, а навіть готовий на якийсь час виїхати на аґітацію в дальші сторони.

ПАЧКУЄ ЕМІҐРАНТІВ.

НЮ ЙОРК, Н. Й., 14. липня. — Нині зловили прогібіційні урядники мале судно, в якому одначе не найшли алькоголю а 35 Італійців, котрих власник судна хотів перепачкувати на беріг Америки поза приписаною квотою.

ДІВЧИНА ГОВОРИТЬ В ЦЕРКВИ ПРО ПЛИВАННЄ.

БАКСФОРД, МЕСС., 14. липня. — Вчера промовляла тут в протестантській церкві панна Етельда Бляйбтрай про пливанне. По церкві вірні пішли до Стайлс Панд, де вона показувала їм в практиці штуку пливання.

АРЕШТОВАННЄ ПРОГІБІЦІЙНИХ УРЯДНИКІВ.

НЮ ОРЛІНС, Луизіена, 14. липня. — Сьогодня поліція арештувала тут 4 федеральних прогібіційних урядників у парадному ресторані. Вони там бавились і запивались.

Поліція замкнула їх до арешту, а по переслуханню випустила на волю.

СТРАХІТТЯ РЕВОЛЮЦІЇ.

САНТАС, Бразилія, 14. липня. — Збігці, які прибули сюди із Сао Павльо перед утечею федерального війська, оповідають про страхіття, які там були вчасі завзятої боротьби революціонерів з федеральним військом.

Вони кажуть, що в Сао Павльо згинуло понад 3,000 людий.

Федеральних жовнірів, кажуть вони, революціонери немилосерно мордували. Вони, кажуть, потяли 600 жовнірів на кусні.

Тепер революціонери в погоні за розбитим військом, яке втікає до Сантос.

БОЛЬШЕВИЦЬКІ МИРОВІ ДЕМОНСТРАЦІЇ.

НЮ ЙОРК, Н. Й., 13. липня. — З Росії наспіла вістка, що большевицький уряд приготовляє своїм коштом в Америці мирові демонстрації.

Його агенти в Америці мають приготовити такі демонстрації в часі від 22-ого липня до 4-ого серпня с. р.

ЗАПОВІДАЄ ЗЕМЛЕТРЯСЕННЄ В НЮ ЙОРКУ.

ФИЛАДЕЛФІЯ, ПА., 13. липня. — Професор колеґії Емгерст, Дейвид Тадд, відомий астрольоґ, каже, що землетрясенне може навістити в недалекій будучині місто Ню Йорк.

Він каже, що уклад землі під Ню Йорком такий, що там легко може бути землетрясенне, а безпосередно може прискорити катастрофу сей тягар, який там звалено тяжкими хмародерами і ще тяжчими фундаментами тих будівель.

ЛИТОВСЬКИЙ ПРЕМІЄР ПРО ВИЛЬНУ.

ҐРАҐА, 10. липня. — Новий литовський премієр Туменас у промові в ковенському соймі про відносини до Польщі заявив: Шлях наш буде спрямований до природної столиці нашої держави Вильни і до переслідуваних там братів наших Литовців. Поробимо всі заходи, щоби зробити конець окупації і переслідуванням народа.

ФОНДАЦІЯ ІМЕНИ ГР. ЧУПРИНКИ.

Комітет українських товариств у Ню Йорку для створення видавничого фонду імени розстріляного 1921 р. в Киеві поета Гр. Чупринки передав уже на цю ціль 300 долярів Українському Гром. Вид. Фондови в Празі на видатки творів Гр. Чупринки. Бюро УГВФ підписало з названим комітетом умову про створення окремої фондації ім. Гр. Чупринки для видання в першу чергу творів, поета, а потім і іншої літератури національно - державного змісту. Коли фундація досягне суми 10 тисяч карб., зол., то з чистого прибутку 50 прц. передається щорічно в розпорядження Української Академії Наук на анальоґічні цілі. За комітет українських товариств в Ню Йорку умову ту підписали пп. Михайло Разик, Іван Марусевич, Тимко Милещук, Василь Лазута і Михайло Никифорченко. Звертаємо увагу всіх на цей культурний виступ Українців в Ню Йорку, горячо закликаємо інші українські орґанізації і окремих громадян підтримати гарну справу і складати дальші вкладки на цю фундацію. Писменникови П. Богацькому у Празі доручено якнайшвидше зібрати і зредаґувати для видання збірку творів Гр. Чупринки.

ПРОЦЕС ПРОТИ ПИСЬМЕННИКА.

У Будапешті закінчився цікавий процес проти одного з найвизначнійших мадярських письменників Дезідерія Сабо, обвинуваченого за державний злочин, тому що він в одній зі своїх статей звертався з покликом до середньої кляси, головно до урядовців та професорів, щоби орґанізувалися до боротьби з буржуазією. Його засуджено спершу на 2 роки вязниці, потім змінено кару на 6 місяців, врешті на 50.000 кор. відшкодування.

ЗІЗД ЖІНОЧИХ ІНТЕРНАЦІОНАЛЬНИХ РАД В КОПЕНГАЗІ.

До Праги повернулась українська делеґатка зізду жіночих інтернаціональних рад у Копенгазі п-ні Русова. Найбільш цікавими для нас комісіями п-ні Русова вважає; Комісію захисту дітей та комісію миру і третейського суду. В комісії освітній проведено резолюції про звернення уваги на становище дітей чужинців у ріжних країнах, а головно, щоб вони були в правах щодо освіти зрівнані з дітьми населення кожної країни. Так само винесено резолюцію, що у місцевостях де живуть дві нації, а особливо в прикордонних, освітні потреби кожної нації задовольнялись справедливо. Крім конгресових справ п-ні Русова зробила заходи (идв. бюл. ч. 14) про здобуття матеріяльної допомоги нашим дітям та стипендії українським студентам і студенткам, щоб дати змогу їм вчитись у Данії. Данські кооперативи дали згоду примістити 4 наших студентів в найкращі господарства на 3—5 місяців, де вони будуть мати змогу ознайомитися з розковим веденням кооперативної справи. Виступи українських делеґаток найшли широкий відгук у пресі.

ЗАБОРОНА ПРИВАТНЬОГО НАВЧАННЯ НА УКРАЇНІ.

Опубліковано „обовязкову постанову" з 11. VI., 1924. Харківського Ґуберніяльного Виконавчого Комітету проте, що на території харківської ґубернії забороняється орґанізація приватних шкіл, діточих садків та інших установ для навчання дітий. Приватним особам дозволяється вчити чужих дітий у скількости не більше трох. Особи, що бажають вчити приватно дітий, мусять постаратись про дозвіл, у відповідних відділів Народньої Освіти.

ШКІЛЬНИЦТВО В ЦИФРАХ У ПОЛЬЩІ.

Звіт буджетової комісії про буджетовий преліміӊар міністерства освіти на 1924 р. представляється в цифрах ось як: в цьому році має Польща 30.381 початкових народніх шкіл, 65,663 учителів і 3,396,376 учнів. У львівському воєвідстві є 1.228 польських шкіл, 4.467 учителів і 236.160 дітей. Українських шкіл у томуж воєвідстві є 768, учителів 1352, утраквістичних шкіл є 128, учителів 231, а дітей 17.072. У східних воєвідствах разом з краківським є 2.370 шкіл з українською викладовою мовою, а 488 з польською та українською викладовими мовами. Подаємо за „Словом польським", які зі зрозумілих причинне подає цифри польсхідних воєвідств. Видно, що навіть для „Слова польського" зіставлення тих цифр було би надто різке. — Німецьких шкіл є в Польщі 1549, дітей 106.849, учителів 1908. Учительських семінарій є в Польщі 130 державних і 68 приватних. В державних учиться 20.000 молоді. Всіх середніх шкіл є 255 державних і 485 приватних, а з них: польських є 615, німецьких 54, польсько-німецьких 11, російських 8, українських 19, білоруських 5, литовських 2, французьких 2, гебрейських 7, жидівських 7, — разом 740. Фахових шкіл є 258. Високих шкіл є 17 державних і 2 приватні. На всіх правничих відділах є 8.350 студентів, на медичних 4.167, на фільософічних 9.393, инших 2.196, на фармацевтиці 320. На загальне число 32.145 студентів Жиди мають 8.325, що дає 25,9 прц. На це все преліміновано на міністерство освіти 237, 373. 662 зол.

ЖІНКИ ҐЕНЕРАЛИ.

Московські часописи подають, що між тими, що покінчили тепер державну військову академію, находиться дві жінки: Урванцова і Будде. Обі вони скінчили академію з відзначеннєм. Вони ярі комуністки, перебули вишкіл в червоній і зложили приписаний старшинський іспит. Наразі приділено їх тимчасово до ґенеральногоштабу, з титулами ґенералів, аледуже можливо, що в найблизшому часі вони переберуть команду полків, що стоять в Москві. Пані Будде, а радше товаришка Будде, є знаменитим їздцем і стрільцем, то й хоче, щоби її приділили до кавалерійського полку.

СТАРИЙ ДОКТОР ФІЛЬОСОФІЇ

В столиці Баварії, Мінхені, зложив цими днями Гайнріх Ціммерман, що має 69 років докторат фільософії. Один з професорів сказав по зложенню докторату: Ми вже давно не мали такої втіхи. Як часто ми старі, сиві завидували 23 або 24 літним людям, що склали докторати. а тепер ми були молодиками в порівнанню з новим доктором.

ДО КАНАДИ ПРИБУДЕ ПРОФ. УКРАЇНСЬКОЇ АКАДЕМІЇ.

Федеральне радянське правительство вишле на міжнародній з'їзд учених, професора української Академії з Києва. З'їзд буде в Канаді — у Вінніпеґу або в Отаві, Онт.

Цей з'їзд буде в части звязаний з Ліґою Народів.

Ляцька окупаційна влада знову арештує Українців у Галичині.

ЛЬВІВ, 29. червня. — В селі Чесниках, повіт Рогатин арештувала поліція дня 17. червня с. р. Степана Шеремету, уч. VII. кл. гімн., Василя Шеремету уч. V. кл. гімн., та селян: Олексу Бродзіцького, Михайла Зазулю і Степана Шеремету (Івана).

Всіх перевезено до Бережан. Арештованих тоді Сеня Гривнака і Богдана Іжака випущено після списання протоколу.

Комісар поліції не позволив підписуватись на зізнаннях по українськи. У звязку із тим закрито Читальню „Просвіти", тому, що арештовані були її членами. Причина арештовання невідома, коли не брати в рахубу викриків поліціянтів, що арештовані комуністи.

ЛЯХИ УСУВАЮТЬ УКРАЇНСЬКИХ УЧИТЕЛІВ.

ЛЬВІВ, 29. червня. — Польські шкільні власти завісили в урядованню професорів гімназії дра Кордубу у Львові, Ґонтарського в Перемишлі, Мартинця в Бережанах, Мілену Рудницьку в учительській семінарії у Львові, о. Венгриновича, катехита в Дрогобичи.

Усунення наступили з політичних мотивів.

ПАЛАЖІЙ УЖЕ НА ВОЛІ.

ЛЬВІВ, 29. червня. — Українця, американського горожанина, Ігнатія Палажія, котрий приїхав до Галичини відвідати родину, врешті по довгих заходах випущено на волю.

ПРОТЕСТ УКРАЇНСЬКИХ ПОСЛІВ.

ВАРШАВА, 28. червня. — Православний митрополит Діонізій приїхав у Яблочинський монастир (Холмщина) на празник св. Онуфрія Вел., який святкувався вже по новім стилю 22. червня. По богослуженню деякі українські посли як передає російський варшавський денник „За Свободу", влаштували віче з протестом проти заведення нового стилю в православній церкві.

СІЧОВЕ СВЯТО У ЛЬВОВІ.

ЛЬВІВ, 28. червня. — Повітова Січ у Львові уладила дня 22. червня с. р. з нагоди 110-их роковин уродин Т. Шевченка Січове Свято. Свято відбулось на площі Сокола Батька з численною участю Січових товариств не лише львівського але і падальших повітів. До вправ станули понад 300 Січовиків та понад 150 Січовичок. Приґравала оркестра залізничників.

На загал робило свято гарне враження. Тим більше, що всетаки бачилось наглядно, як відживає Січовий рух, який придусила була світова хуртовина. У вправах було видно стаӊну підготовку. Се безумовно наслідок Січового курсу, що був уладжений повітовою „Січю" у Львові на якийсь час перед Святом.

МОДЕСТ МЕНЦИНСЬКИЙ У ЛЬВОВІ.

ЛЬВІВ, 27. червня. — Наш знаменитий, європейської слави артист, перший героїчний тенор кельнської опери, д. Модест Менцинський, після 10-літньої відсутности відвідав свою Батьківщину. Найблизчим приятелям вдалося вплинути на артиста, щоб виступив зі своїм богатим пісенним репертуаром на концертовій естраді.

Повідомляють нас, що знаменитий артист згодився виступити на концертовій естраді дня 1. липня с. р. Справу концерту взяла у свої руки кооператива „Український Театр". Концерт в салі „Народнього Дому". Пісенний репертуар складається з композицій Лисенка, Людкевича, Січинського, Мусорґського, Гречанінова, Пфіцнера, Малера, Штравса, Вольфа, Гааса і Ґермача.

ЗАГРОЗА НОВОГО ГОЛОДУ НА УКРАЇНІ.

МОСКВА, 10. липня. — У Харківській, Полтавській, і Донецькій ґубернії панує нестерпна спека: 38 степ.; у Київській, Подільській та Волинській 32 степ. Одночасно ідуть звістки про погані вигляди на врожай, з Ростова над Доном, Воронежа, Ставрополя та Севастополя. Селяни міняють худобу на збіжє, яке самі перестають продавати.

БОЛЬШЕВИЦЬКА ВЛАДА НА УКРАЇНІ.

ХАРКІВ, 22. червня. — Склад Центрального Комітету комуністичної партії большевиків України (К. П. (б.) такий:

Політбюро: Квірінґ, Чубар, Затонський, Рухимович, Медведев, Угаров, Петровський. Заступники: Булат, Скрипник, Владимірський.

Орґбюро: Квірінґ, Медведев Владимірський, Шумський, Холявський, Булат, Клименко, Кіркіж Поляков. Заступник: Шліхтер.

Заворґінстром: Холявський.

Завагітпропом: Шумський.

Президія Контрольно Комісії: голова Лебедь; член Президії: Дудник, Грязев, Лешко, Муценек, Тарков, Сухомлін. Заступники: Зайцев, Кремницький.

Партколеґія: Шишко, Грязев, Дубовой.

СОВЄТСЬКО-ПОЛЬСЬКІ ВЗАЄМИНИ.

ВАРШАВА, 28. червня. — З Парижа звідомляють, що на майбутній конференції в Парижі в справі признання совітіт, Франція порушить теж справу взаємин між Польщею і СРСР. Часописі звідомляють, що французьке правительство перед признаннем совітів „де юре", настоювати-ме на управильненне совітсько-польської справи.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES; Three cents a copy		ПЕРЕДПЛАТА: Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates.		В Джерзи Сити і заграницею.	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає.

В Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

УКРАЇНСЬКИЙ ПОСОЛ ПРО ПОЛЬСЬКИЙ МІЛІТАРИЗМ

Посол Сергій Назарук з Волині говорив дня 17-ого червня с. р. підчас дискусії над буджетом військового міністерства в польському соймі осьтак:

Високий Сойме! Пять літ ціла Европа жие в непевности щодо тривкости спокою, створеного на підставі версайського трактату.

З огляду на те, всі держави знову інтенсивно приготовляються до нової боротьби, котра може виникнути серед тієї непевности мира.

Тим пояснюється, длячого видатки на військо такі великі у всіх державах. Одначе порівнанне буджету військового інших держав з буджетом Польщі дае докази, що Польща провадить найбільше мілітаристичну політику, бо видатки на військо в Польщі виносять майже 50% усіх доходів державних, в той час, де в інших державах армія поїдае від 15 до 30% доходів державних.

Правда, посол Четвертинський стараеться доказати, що видатки на військо на ділі не такі великі, як великою здається сума буджетова.

Яко доказ посол Четвертинський приводить таке порівнанне цифр:

Коли військового податку припадае на кожду живу душу в Польщі до 25 злотих, то того податку припадае у Франції 38 злотих, в Бельгії 28 злотих, в Чехії 25 злотих.

Але посол Четвертинський не аналізуе цифр до кінця і зовсім не бере під увагу, свідомо чи несвідомо, платничої спосібности і фінансової заможности Француза, Бельгійця, Чеха і Поляка.

Доповнюю той пропуск і стверджуе, що заможність громадян згаданих держав більша від заможности Поляка: Француза на 300%, Бельгійця на 250%, Чеха на 200%.

Коли Поляк платить 25 злотих на військо, то при тій же заможности фінансовій платять: Француз 13 злотих, Бельгієць 11 злотих, Чех 12½ злотих. Як бачимо, 2 рази меньше від Поляка.

Наслідком тих порівнань буджет міністерства війни щодо суми загальної мае характер мілітарний.

Хочу підкреслити ще другий момент в тому-ж характері:

Коли інші держави зменьшують видатки на зброю, держава польська їх збільшуе.

Яскраво про те свідчить таке зіставленнє цифр:

Коли утриманне одного жовніра виносить: у Франції — 700 злотих, в інших державах — 650 злотих, в Польщі бачимо велику суму, яка перевисшае 2,000 злотих.

Звідкіля могла взятись така цифра в Польщі, краю рільників, де їда е найтаньша?

Розясненне тієї загадки дуже просте, бо показується, що властиво їда і одяг польського жовніра виносить заледви 520 злотих. Решта 1,500 злотих призначена на зброю і запаси мобілізаційні. Так знову показується мілітаристичність буджету військового Польщі.

Нічого дивного, бо заборча політика Польщі із залізною консеквенціею робить буджет — мілітаризм.

Бажаючи затерти таке вражінне, говориться, що буджет військовий точно пристосований до обовязкових потреб безпеченства держави. Посилаються при тому перше на довгі границі Польщі і друге на те, що Польща навколо окружена ворогами, але і в даний час, коли буджет військовий занадто збільшений, він всетаки не вистарчаючим для збройної охорони Польщі.

Крім того посол Четвертинський сам висловлюе слушну осторогу, що буджет військовий в такій сумі як буджет на 1924 рік не дасться утримати довгий час, а значить, і з того поводу не можна рахувати на охорону держави тільки силою збройною.

Польща повинна не забувати, що мир ніколи не може триматись на кінці штика, а повинен бути результатом добросусідського співжиття усіх малих і великих вільних народів. До тієї засади повинна бути застосована політика польських урядів.

Польща буде тоді сильною державою, коли признае, що усім народам належаться такі самі права, яких хоче для себе, ТІЛЬКО ПОЛЬЩА В ТОЧНО ЕТНОГРАФІЧНИХ МЕЖАХ, провадяча мирову політику у відношенню до своїх сусідів, буде мати нормальний буджет військовий, не перевисшаючий платничої заможности свого народу і держави.

З тих мотивів Клюб Український буде голосувати проти буджету.

„ПОКОРИСЬ!"

Потопаюча Україна й доброзичливі порадники. — Рабські заяви. — Незаконні діти. — Пилип з конопель. — „Незначні й малосвідомі Українці".

(Спеціяльна кореспонденція „Свободи").

I.

Коли хто потопае, то все знайдуться обдні люде, що подадуть зичливу пораду: „Не тратьте, куме, сили — спускайтеся на дно"...

Не так гірко й тяжко чути таку пораду від чужих, як від своїх. Коли **чужий** стоїть на греблі, флегматично спльовуе у воду спокійно диветься на боротьбу потопаючого з ворожими хвилями й крізь зуби цідить своє „спускайтеся на дно" — то це ще можна зрозуміти й знести. На те він і чужий. Та коли це робить **свій**, коли в ролі такого порадника виступае рідний брат чи син — тут мука потопаючого в сто раз погіршується.

На наших очах потопае Україна. Горожанська війна, червона окупація й голод виснажили її до краю. Та інстинкт самозбереження занадто глибоко сидить у нашім народі. Він усе бореться з ворожими хвилями, все тримається на поверхні, все не признае себе переможеним. Та глядачам, що стоять на греблі, починае обридати ця безнастанна й на їх погляд безвиглядна боротьба. І все частіще лунае останніми часами крик:

— Покорись!...

Останні числа совітських ґазет потішили нас цілою китицею заяв подібного змісту. **Гарбуз і Чечель** прибули на останню конференцію „українськоі" комуністичної партії й зложили **заяву в імени 66 однодумців,** щоб на них не сподівалась „ніяка українська контрреволюція, ні закордонна, ні тутешня".

Рівночасно до тої самої конференції прибула делеґація ві удкраїнського учительства. Учитель **Кулик** заявив, що „ми прийшли під прапором Іліча й хочемо статикомуністами".

Декларацію Гарбуза й Чечеля підтримали 40 українських інтеліґентів з **Херсонщини** й 30 інтеліґентів з **Камянця Подільського.** Обидві ці ґрупи в своїх заявах вирікаються „всяких проявів буржуазної ідеольоґії й політики", вирікаються батька-матері, вирікаються самих себе, вирікаються України, — словом, падають до ніг і цілують червоний чобіт.

Уявляемо собі, який відгомін повинні викликати ці рабські заяви серед українського суспільства, сере шидроких мас українського народу. Вражінне мусить бути те саме, що у потопаючого, коли він чуе в братніх чи синових уст оту сакраментальну пораду: „Не тратьте куме, сили — спускайтеся на дно"...

На щасте, серед імен, підписаних під тими заявами, ми марно стали б шукати за іменами людей, дійсно заслужених перед Україною. Що нам напр. кажуть „великі" імена Чечеля та Гарбуза? Таку саму вагу мають і инші імена. Всі ті Кулики, Христюки, Жуковскі, Штефани Плеваки, Гершновичи, Шраґи, Бучинські, Конрдацькі, Гамораки, Несоловські — це лише **короста** на тілі українського народу. Де-котрі з них запопадливо служили свого часу царській владі (Штефан), инші жерли з УНР-івських ясел, поки в них була паша. Сказано: „біг пес за возом — побіжить і за саньми".

Коли це й брати та сини українського народу, то брати **самостійні** й сини-**байструки,** нажировані.

Але дивним-дивом серед цього байстручого хору, що кричить „Покорись!", стрічаемо також один поважнійший голос. Це — **голос львівського** „Діла". Навівши всі заяви, про які було говорено вище, навівши їх широко й докладно, редакція „Діла" (ч. 134) ще й від себе докинула:

„Отже бачимо, що не лише на еміґрації поширюється „сменовеховська" орієнтація, але й на території самої України. **Українська інтеліґенція в значній (!) та свідомій (?!) своїй частині схоляеться в бік радянської влади".**

От тобі, Гандзю, і книш! Це, виходить, Штефан, Жуківській Чечель і Шраґ — найбільш значна й свідома частина української інтеліґенції!! А хто ж такі Єфремов, Чеховський, Корчак-Чепурківський, Ол. Грушевський, Лобода, Багалій, Біляшевський, Дурдуковський, Еварницький, Линиченко, Липський, Павлуцький, Слабченко, Сумцов, Щербаківський (Д.), Кричевський — та й „сам" Михайло Грушевський, що досі жадних „вірнопідданчих" заяв не зложив, — це, виходить, незначні й малосвідомі Українці?...

Не маемо найменьшого бажання полемізувати з „Ділом". Воно бачить те, що **хоче** бачити, а в таких випадках полеміка — річ безнадійна. Та е безсторонній читач. Він хоче й мусить знати правду. Тому доведеться ще трохи побалакати з тими перемудрими землячками, що так запопадливо кричать потопаючій Україні: „Покорись!".

Раяднин.

В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ І ФОТОҐРАФІЙ ЧЛЕНІВ ВІДДІЛІВ ДО КАЛЄНДАРЯ У. Н. СОЮЗА НА РІК 1925.

Календар У. Н. Союза, який розходиться у многих тисячах примірників, е найліпшим середником до оголошувань поміж Американськими Українцями. Хто мае який бизнес, а валежить йому на тім, аби про нього знало як найбільше людий, повинен дати свое оголошенне до календаря У. Н. Союза. Ціни е вельми приступні, зважившці, що наклад буде виносити 20,000 примірників. Ціла сторона 34 кв. цалів, коштуе $30.00; половина $15.00; чверть $10.00; осьма часть $5.00; перша і послідна сторона в части оголошень та середна на окладинці по $35.00; Хто хотівби в своїм оголошенню помістити також і фотоґрафію, чи то свою чи свого бизнесу, мусить прислати з неї готову до друку клішу; коли ні, то поносить кошт виготовлення такої кліші з фотоґрафії то значить, що його оголошенне буде о стільки дорозше коштувати, скільки виносить кошт виготовлення з фотоґрафії друкарської кліші.

Текст оголошень мусить находитися в редакції по день 15. серпня б. р. Гроші за оголошення належить посилати рівночасно. Оголошення на кредит безуслівно не будуть друкуватися.

Фотоґрафії братств і товариств. Відділи У. Н. Союза, а також кружки співацькі і театральні, школи, банди, які суть при відділах У. Н. Союза (если який кружок, співацьке товариство і т. п. не есть при відділі У. Н. Союза, таких після ухвали не буде поміщуватись у календари), хотілиб аби їх фотоґрафії були поміщені в календари на 1925 рік, зволять їх прислати на адресу „Свободи" найдальше по день 15 серпня б. р. Рівночасно проситься прислати з фотоґрафією чек або моні-ордер виписаний на імя „Свободи", на суму $10.00. Сі гроші ужиеться на покритте коштів виготовлення з фотоґрафії друкарської кліші. Місце в календари безплатно.

Всі фотоґрафії мусять бути добре опаковані.

Всі письма належить адресувати:

"SVOBODA"
83 Grand St., Jersey City, N. J.

Матвій Костишин.

ВЕРНИСЬ СЛАВО!...

Славо!... славо!... козацькая
Чом на нас забула?...
Чи ти в степах гуляючи
Втомлена заснула?
Чи де може блукаючи
Козацтва шукаеш,
Чи в півночі у стіп могил
З ними розмовляеш?
Чи з чайкою в очереті
Журитесь у двічі?
Поки північ не запіють
Півні пісню тричі...
Чи розказуеш небозі
Про козацьку долю...
Може ти пішла на прощу
Молитись за волю?...

Славо! славо! козацька
Верни на Вкраїну!...
Визволь матір безталанну!
Визволь сиротину...
Верни славо!... розкуй матір,
Не дай мук терпіти!...
Верни славо освободи
Закутії діти.
Розбий тюрми, визволь діти,
Надягни жупани,
Покрий степи козаками,
Обмий неньці рани.
Обмий рани, покіш матір
Хай тиран шаліе,
Гони злидні хай за ними
Тільки вітер віе.
Хай закуті раз повстануть,
Відітхнуть на воли,
А ти славо не допустиш
Ворогів ніколи.
Будеш гулять з козаками,
Будеш володіти,
Тоді ненька приголубить
Невольничі діти.
Вернись славо козацькая,
Верни на Вкраїну,
Покіш матір з діточками
В лихую годину.

Постривайте!... виглядайте,
Не спіть!... Я вертаю,
Коли верну не розкажу
Бо сама не знаю.
Бо шлях трудний, тернем вбитий
Куди я прямую
І кайдани як брязкочуть
Брязкіт уже чую.
Єще тиждень, еще місяць —
Може й рік минеся,
Однак слава козацькая
Не вмре, а здвигнеся.
Як здвигнеся той засіесь
Кругом козаками,
Дніпр-Славута зачорніесь
Вкритий байдаками.
Ось тоді то з ворогами
Підем рахуватись,
По рахунку нам про долю
Красшу сподіватись.
Бо козацька слава давно
Давно гомоніла,
А числитись з ворогами
Добре не уміла.
Днесь повчилась, як то мстити
Кривду України...
І пімститься: тоді слава
Не вмре, не загине.

Джемейка, 9. 7. 1924.

Богдан Лепкий.

ІВАН ВИГОВСЬКИЙ.

(Докінченне).

Та отся слава колишнього українського гетьмана стала сіллю в оці польських панів, особливо Чарнецкого, що був великим ворогом України і хотів стати воеводою київським. Вони боялися, що така мудра і хоробра людина, як Виговський і такий великий патріот, яким він безперечно був, знову вирене на верх і при добрій нагоді переведе свої пляни, збудуе таки українську державу. Їм куди краще надавався на українського гетьмана слабохарактерний Тетеря і вони постаралися згладити Виговського із світа. Оруддем для переведення цього поганого і нікчемного діла явився полковник польський, Себистіян Маховскі, представник польської власти на Україні. Він обмотав Виговського сіткою своїх чорних інтриґ, врешті заманив його до Корсуня, там склав военний суд і на підставі фалшивих, а може й вимушених зізнань свідків, **яких постинали, щоб правда колись не вийшла на верх,** Виговського засуджено на смерть і розстріляно в момент, коли він на вколішках читав акафист Богородиці.

Був це неймовірний злочин, бо Виговського, як воеводу, міг судити не якийсь суд, скликаний полковником польським, а хиба оден тільки сойм, — але в Польщі ділялися всякі неймовірні речі.

Жінка Виговського добула тіло мужа, перевезла до Галичини і там похоронила його в котромусь з монастирів у маетках Виговських.

Поки відбувалися похорони вона всім порядкувала, щоб покійному віддана була належна честь, а як за ним на віки замкнулися челюсти гробу, збожеволіла.

Так скінчив оден з найбільших будівничих самостійної української держави.

Оксан політичного життя добув його на свої розбурхані хвилі і проковтнув на віки. Та не проковтнув ідеї, котру він обстоював так хоробро і за котру погиб так траґічно.

Перед війною 1914 р., галицькі Українці, неначе чуючи духом, що ця ідея мае знов виринути на верх у нових формах, пригадали собі Виговського і хотіли вишукати його забуту могилу. (Будзиновський). Та шукання не увінчалося бажаним успіхом. В невідомому місці чекають кости Виговського того щаслисого моменту, коли зроблене буде його задушевне діло, коли на кріпких основах стане нова українська держава.

• • •

Гетьман Іван Виговський це безперечно оден з більших людий нашої історії і разом із тим одна з найтраґічнійших постатий великої траґедії українського народу. Від його смерти минуло вже тільки літ, що можемо спокійно підступити до його історичного портрету, можемо поклонитися перед його заслугами та перед його великими намірами, а разом з тим осудити, як слід його хиби.

У кожній траґедії шукаемо за траґічною провиною.

Деж тая провина у Виговського?

Чи робив він які промахи політичні, чи не виявив у потрібну пору належної енерґії, чи прогавив яку нагоду? Ні. Цей чоловік робив, що міг. Але на вступі своеї самостійної праці, себ-то по смерти Богдана Хмельницького зробив те, чого як досвідтний політик не повинен був ніяк зробити, взяв до рук не свою булаву.

Не свою, бо ще за життя великого гетьмана гетьманом наслідником обраний був його малолітний син, Юрась. Це була одинока дяка, яку виявила Україна батькові Хмельницькому за його безперечно дуже великі заслуги. Най гетьманом буде в нас Хмельницький, — рішила рада і це рішення мало дуже велику вагу, бо воно творило на Україні державний авторітет.

Перше був цар і король тепер на їх місце виринав маестат своеї власної влади, видимий державний знак, голова, котрої треба було позичати ні в Москалів, ні в Поляків.

Виговський повинен був пошанувати цю народну святощ, за яку Україна заплатила десятьма літами тяжких боїв. Він знав, що значать вибори нового гетьмана, він розумів, яку добру нагоду дають вони Полякам і Москалям мішатися у наші діла, він бачив яким нещастям були для нас ці численні кандидати до гетьманської булави.

Все воно скінчилось би було, колиб булава лишилася на віки за нащадками Хмельницького.

При конституцийнім устрою при демократичнім характері нашого народу не треба було боятися, що дідичне гетьманство перетвориться в автократію, а сподіватися можна було, що воно принесе Україні лад і дасть спромогу упорядкувати державу на зразок других поступових тодішних держав.

Юрась був хлопчик, але Виговський, як був правою рукою Богдана Хмельницького, так міг бути мозком Юрася, міг остатися при йому зразу, як реґент, а пізнійше, як великий канцлер України. Не конче треба було держати в руках булаву, щоб добути собі велике імя, і канцелярське перо та печать могли йому дати почетне місце в Історії України.

Бісмарк не посягав по цісарську корону, а мимо того імя його не никне біля імені Вільгельма Великого, і не знати котре з тих імен більше для німецького народу.

Та Виговський поставив вище блеск булави, ніж сяево свого власного ума й імені свойого.

І це була його траґічна провина.

Забравши булаву від Богданового сина він в очах народу явився узурпатором цеі булави, народ йому цього ніяк не міг простити, а всякі Цецюри та Тетери казали собі, коли Виговський міг забрати ґетьманські клейноди від Хмельниченка, то чомуж нам не вільно взяти їх від Виговського? І так вони мандрують з рук до рук, аж до нині, а самостійної України, як не було так і нема.

ПРОКИНУВСЯ СИНОЧОК МІЙ.

Прокинувся синочок мій
В колисці дубовій,
Хороший наче мак пільний,
Мов яблочко здоровий.

Притисну я його на груд
І вчити-му дитину:
Затям, мій синку, чесний будь
І правий до загину!

А перейде мое дитя
Життя бурливу браму,
То чей хоч раз в вирі буття
Згадае свою маму.

Р. Завадович.

ДОПИСІ

НЮ ЙОРК, Н. Й.

Змагання солідарности.

Кождий з нас годиться, що „не пора в рідну хату вносити роздор". З гори однак треба зазначити, що осягнення єдности в нас надзвичайно тяжке. Непорозуміння і трудности не є нинішні а розвивались постепенно з самим нашим приїздом на іміґрацію. Коротко — ми були і є виставлені на позорище, нещастя рідного краю нас не обходять, — ми хочемо себе взаїмно зїсти... Колиж буде кінець сему? Коли так дальше піде то перейдем границі національної солідарности а се принесе народній справі необчислену шкоду.

Партійне життя якої небудь групи чи одиниці що залицяєсь до кождої партії в рукавичках, не зискає собі симпатії щоб потуряти ріжним забаганкам. Одиниця хочби найдільнійша і наймудрійша не всилі предвидіти потреби цілого народу, — не всилі рівнож запобічи жадна партійна система коли ходить о добро всеї нації. Не система партії творить чоловіка а чоловік творить систему і в міру потреби зміняє її доцільно для добра свого народу. Жадна [...]нак система не принесе до[...]ації так довго як довго не [...]иться і до ґрунту не змі[...] сам чоловік.

[...] засаді розбирати квестії [...]аїнський народ йде в [...]и в ліво до самостійно[...]е самому тра йти напе[...]рогою національних по[...]змагань. Більше сили в [...]кенюсь бажань з потре[...]агалу, а життя чоловіка [...] до непізнання. — „Пар[...]" чи тіни партійности, [...]жуть бути оправдані зі [...]вища народної роботи, [...] одна партія не має до[...]нне число людей до пра[...] посвятою. Тільки ідейна [...]ренція справі поможе, на[...]ць брудна безідейна та [...]йна є народним злочином. [...]ція загально-народної ро[...] се святощі нашої справи. [...] позицію в добрих чи [...]рих обставинах повинні [...]ерти всі Українці понеже її [...]бота йде на рахунок добра [...]его українського народу.

Психіка нашого громадянства.

Рахуючи дуже осторожно, три четвертих нашої іміґрації в Америці се робітники безземельні та малоземельні селяне. Оставша часть, заводова інтеліґенція. Між иньшим входить тут споре число хоруючих на манію стати „Апостолами України"... Звідси росли і ростуть всякого рода „союзи" — двох людий три партії. — Систематичне затрутте любячих Вітчину відбуваєсь по нинішний день. Ситуація дуже не весела, — серед громадянства шириться недовіря. Стан такої річи в найвизшім степени не тільки не здоровий але навпаки шкідливий. Анти-українські маняки не тільки псують народну справу але і американську. — Результат: сотки громадян опускає руки, — зміняє постепенно фронт або паде в марево сплячки.

Потішаєсь в нас богато, що сей стан річи тільки переходовий. Бути може, — але се однак факту самим собою не зміняє і не змінить. Іміґрація наша тратить енерґію і народнього духа. Не була вона вправді ніколи живою-енерґічно до сили числа, позволяла собі більше на критику як загальну роботу, — однак в певнім періоді часу ставала в ряди національної свідомости, жертвенности і патріотизму.

Позатим обовязки громадянства кінчаться, зневіра, час від часу творять новомодні партії та союзи. „Жолуб чи корито" — видаєсь одно і друге. Бути може, що не всюда так водиться, однак в Ню Йорку воно на деннім порядку.

Зернятка правди...

Дивлячись на це все, ціла наша еміґрація знаходиться в безкритичнім осуді ріжних програм. Живемо минувшиною а не будуччиною; — сіть передісторичної доби обмотала нас мов павутиння. Сто тисяч раз зриваємось, падем трупом, воскресаєм знова, — десять тисяч раз ломим карк руки і ноги — умираєм поновно а вперід ані руш. Хмари орґанізацій і всякого рода партій — політичні і аполітичні — а життя на мертвій точці. „Мойсеї" еміґрації, вислизнувшися з рамців карности висувають на форум дня свої власні політичні плятформи після яких бажалиб перебрати монополь на єдиноспасительну дорогу для всеї України.

Спірня роками над тим, хто більше завинив що ми не маємо сьогодня своєї держави, це робота в міру цивілізації безхарактерна і розбіжна та що нависше тана і нераз смішна. За полемікою та сваркою, укр. еміґрація зходить на щораз низчий щебель, — неприродне істнованнє безчисленних партій, зводить амер. еміґрацію нанінащо. Де повинен бути тільки оден строго національний фронт, там вся енерґія витрачується на безумну боротьбу межи новосотвореними гуртками. Покликані до життя товариства, зараз на другий день після їх сотворення стають як не живим трупом то бодай колодою в народній роботі. Нарікання отже і критикованне мусять устати бо це означує, що ми не тільки стоїмо на місци, але навіть щось гіршого. Чи далеко так зайдемо і чи довго видержимо?...

Живемо у відносинах які не позволяють нам не працювати, а працювати безнастанно і передовсім доцільно. Нація, щоби жити, мусить працювати, однак праця нації мусить іти по ясному шляху і пляну. Вічева акція визвольної боротьби мусить йти далі повним ходом — поміч рідному краєви в десятеро повинна збільшинатись. Так воно одначе не є. Наші політичні чинники знаходяться якраз в стані нескоординовання і повного непорозуміння себе. Бути може що політично европейські обставини не спріяли нашим стремлінням у визвольній боротьбі, однак борба еще не скінчена.

Европейський горизонт а наша справа.

Коли приглянемося політичній ситуації в Европі то мусимо завважити, що в останніх кількох місяцях зайшло богато подій, які в найблизшому часі можуть принести цілковиту зміну у взаїмнім відношенню народів до себе, і як може не вирівнати зовсім ті страшні ріжниці викликані довголітною війною, так принайменьше зблизити їх до себе та привести до якогось порозуміння. Завданнем поступових елементів Анґлії і Франції мається перевести ревізію трактатів. Хочеться вірити, що і в наше віконце засвітить сонце, бо спевностію не поминуть і справ меньшостий. З тим для нас надія що укр. питаннє станесь знова актуальним, — якжеж ми Українці є до сего приготовані?

Більше як певне на 16-го цего місяця розпічнеться конференція аліянтів в справі німецьких відшкодовань де не оминесь і згаданої справи національних меньшостий. Колиб однак до цего не прийшло тепер, то є всі дані — що справа національних меньшостий — між тим справа українська — прийде на дневний порядок на засіданню Ліґи Народів, яке відбудесь осеню цего року. Для того чи не прийшла якраз тепер хвиля, коли політична акція яку провадило наше Правительство під проводом Петрушевича, мусить бути знов відновлена. Ми, що на разі програли мілітарно і політично визвольну боротьбу, в такий мент повинні рішучо і пляново таку акцію продовжити без найменьшого вагання.

Нема двох думок — хвиля надзвичайно важна... О скільки коли можна було помогти нашій справі в дорозі політичної акції, то якраз тепер прийшов час сконцентрувати всі свої національні сили для зазначення нашого становища супроти Поляків перед світом. Вправді н еможемо робити собі надій, що ми зараз отсею другою осягнемо свою найвисшу ціль, **самостійність,** то однак час треба рішучо використати для поліпщення долі рідного краю. Після теперішної зміни европейської політичної ситуації, маючи за собою попертя анґлійських і французьких поступових чинників можем богато причинитись для поліпшення судьби свого народу.

Як довго однак ми самі нічо не робимо, так довго не можем від нікого вимагати попертя. Рідний наш край кровю синів своїх відсвіжує подальше національно-визвольну традицію, — амер. Українці повинні вслід поспішити з матеріяльно юдопомогою. Кожда задим національна орґанізація тут на еміґрації оставивши на разі всякі справи повинна занятись матеріяльною допомогою в рішаючій хвилі політичної акції та висилкою відповідних меморіялів. Памятаймо, що кожде слово і кождий наш цент може мати тепер велике значіннє.

Ліґа Амери. Горожан Укр. Походження просить зарівнож отсею дорогою всі національні товариства в Ню Йорку до спільної праці в так важній хвилі. З черги проситься всіх предсідателів і секретарів товариств на надзвичайні збори котрі **відбудуться 17-го с. м. о год. 8-мій вечером в льокалю Народного Дому число 3, —** в справі висилки **меморіялу** на конференцію аліянтів. Зміст меморіялу буде предложений на зборах. Всіх щирих громадян проситься на сю ціль о відповідні жертви. Коли всі підем слідом гр. Теодора Маселка котрий перший зложив на руки п-ни Марії Вільк 5 дол. — справа наша ніколи не пропала. Старий край дає що найдорозше своїх синів, тож ми не жалуймо крихітку часу та частинку нашого дорібку. До борби всі як оден за права свого народу.

Ліґа Ам. Гор. Укр. Пох.

ВСЕУКРАЇНСЬКА КОНФЕРЕНЦІЯ СІЛЬСЬКО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ОСВІТИ.

10. червня закінчила свої наради Всеукраїнська конференція в Харкові. Вся увага зізду була зосереджована на рефераті Петришина п. н. „Перспективи сільського господарства України". Найважнійшим місцем реферату це те, в якому референт константує зменшення скотарства і зменшення врожаю. в порівнанню з 1916 роком посівна площа навіть не дійшла до тої норми, яка тоді була хоч чисто селянські засеви значно побільшились. Розвиток сільського господарства повинен йти двома шляхами, а то: шляхом творення великих господарств (т. зв. радянських взірцевих. господарств і господарств цукроварень) з методами капіталістичної орґанізації селянського незаможницького господарства. На обслугу цих двох напрямків розвитку сільського господарства мусить бути спрямована також система всеї сільсько-господарської освіти. Іванушкин підкреслив у своєму рефераті про громадще введення в життя нової економічної політики „непа" було засобом для піднесення елементів українського виробництва та було спрямоване на прискорення темпу розвитку сільського господарства і на частинний застій на полі промислу.

В. Будзиновський.

В ДОРОЗІ ДО СВОЇХ

Історичне оповідання (свобідно за Майом).

(1)

По середині маленької галявки горів огонь. Навкруги него лежали чотири Турки, кождий головою на кульбаці. Біля кождого лежала рушниця. З за поясів визирали пістолі і ножі. Спали твердим сном. На краю галявки під корчами стояло шість коний. Всі счеплені арканами один до одного. Один крайний був присилений до вітки куща. Стояли під кущами і обчімхували їх з листя. По противнім краю галявки сидів на кульбаці пятий Турок. Він від опівночи мав варту. Рушницю поклав поперек себе на колінах і пакав люльку.

— Скучно! — воркнув по англійськи і сплюнув. — Скучно! — повторив по яких пяти хвилинах, витріпав люльку і став наново напихати. Підійшов до огню, вибрав жевріючий вуглик і поклав на тютюн в люльці. Потягнув і відоймив люльку від уст. Став наслухувати.

— Чи не зашелестіло щось у кущах? — подумав. — Там за кіньми... то мабуть якийсь зьвір підкрадаєсь до коний... Може ягуар? Може й лев? Сюди й льви, кажуть, заходять з Арабії... О... знов зашелестіло... Може би розбудити товаришів?... Ні! Сам стрібую. Зроблять великі очі, коли мій стріл розбудить їх і я покажу їм вбитого яґуара, або й льва...

Вартовий встав, оглянув рушницю, чи в порядку і поволи ступаючи обережно, щоби не сполошити зьвіра, пірнув у кущі по тім боці галявки. Кільканайцять кроків перед ним зашелестіло, затихло. Він спинився і наслухував. Шелест повторився, але кільканайцять кроків далі.

Бестія занюхала мене, і відступає! — думав.

Пішов далі, що хвиля приставаючи і надслухуючи. Шелест знов повторився, але знов кільканайцять кроків далі. Так ішов за сим шелестом, аж вийшов з кущів і вліз в траву, високу по пояс. Наслухував, але вже не чув нічого. Роззирався, але й се не помогло, бо місяця не було. Ніч така темна, що й на десять кроків не бачив нічого.

Бестія має добрий нюх, — воркнув. — Втікла.

Він завернув. Тепер ішов скорішою ходою. Квапився, щоб товариші, як котрий пробудиться і побачить, що його нема, не сварили на него. Він мав варту, отже не повинен відходити, не поставивши на своїм місци иншого.

Мені мабудь час ішов скорше, коли я підкрадався під того зьвіра, — думав. — Бо міркую, я вже повинен бути в нашім таборі... Вже зачинає свитати... Ну, нарешті!

Вийшов на галявку і остовпів. Галявка пуста! Нема ні коний, ні тих, що спали.

Хиба без мене не відїхали?... А може справді відїхали, щоби мене покарати за се, що я не видержав на становищи вартового? Сей Запорожець, син військового народу, ще й вихований в твердій военній турецькій службі, жартів не знає. Та то не та галява! — крикнув з жахом. — Тут нема сліду огню... Я зблудив і вийшов на иншу галяву, таку, як та, на котрій ми заночували.

Пірнув назад в кущі. Аж задихався, так квапив, продираючися крізь гущу. Нараз станув. Почув голоси... праворуч. Метнувся туди і вийщов з кущів на галявку саме в тім місци, де лежала його кульбака. Його товариші вже не спали. Роздували погаслий огонь і ладили сніданя.

Ви так рано вже на ногах? — спитав приступаючи до них.

А ви пане Ліндсай, де чисали коні? — спитав його найстарший з товариства.

Які коні? Наші? Я їх нікуди не водив. Я лишив їх тут... ось там, де Нуман присилив був їх.

Ліндсай глянув в сю сторону. Коний не було. . . . .

То хтось вкрав їх. Очевидно. як в краю самих конокрадів вартовий робить прогульки, то коні мусять опиниться в руках конокрадів.

Ваш жарт, Кара Юсуф, несмачний.

Який жарт?

Що коні вкрав хтось. Ви мабуть хочете покарати мене за се, що я на хвилинку покинув місце вартового. Ви спрятали коні в кущі і пуджаєте мене, що їх хтось вкрав.

Не жартую. Коли ми пробудилися, і побачили, що нема ні коний, ні вас, ми гадали, що то ви повели їх до води. Тому й ми не роззиралися за ними. Ми зараз взялися ладити сніданя, дожидаючи вас з кіньми. Колиж ви кажете, що ви коний не вивели відси, то вони розсилилися, чи зірвалися самі і пішли, або хтось вкрав їх. Зараз подивлюсь.

Кара Юсуф пішов до куща, до котрого коні були присилені.

Тут були злодії! — крикнув — відтяли коні і пішли з ними. Кінець аркана, що лишився при гиляці, показує, що його хтось розтяв дуже острим ножем... Куди ви лазили? Чого?

Ліндсай розказав, як то було.

Тим зьвіром, за котрим ви пішли, був оден зі злодіїв, — сказав Кара Юсуф, коли вислухав Ліндсая. — За нами, очивидно, слідкували злодії. Підглянули, де ночуємо і ждали аж заснемо. Коли ж побачили, що ми не всі спимо, але один вартує, взялися на хитрощі. Один вліз в кущі, там де стояли коні і нарошно шелестів, щоби ви се чули і гадали, що то якийсь зьвір. Ви дали ся надути і пішли зьвіра вполювати чи бодай прогнати. Тоді товариші того злодія, що маркував яґуара, або й льва, вилізли з нагарника в иншім місци, відтяли коні і щезли з ними... Як ви покидали становище вартового, треба було збудити котрого з нас і поставити на своїм місци... Через вашу необережність пропали коні... такий маєток.

Куплю другі. Гроші маю.

Чи ви були би купили мені друге горло?

Що ваше горло має спільного з кіньми?

Бо то якийсь дивний случай, що злодії не порізали нас сплячих.

Ліндсай почіхався в потилицю.

Вже більше такої дурниці не зроблю... Вертаємо до Адани? Очевидно пішки.

Чого до Адани?

Купити нові коні.

Хто знає, чи до Адани не дальше, як до злодіїв... Насамперед трібуймо відорати вкрадені коні.

Ви вдуріли?! Пішки здоганяти верхових?

Я так вже нераз здоганяв: переймив. Впрочім, як не здожемо і не відберемо, то по дорозі попадемо на якісь оселі, де буде мож купити. Не треба аж до Адани вертати. Ще нема пів години, як злодії були тут. Вже розвиднюєся, отже тропу знайдемо. Кождий нехай бере на плечі своє майно, кульбаку, і... в дорогу!

Ю хвили ціле товариство вийшло з кущів на долину по правім боці ріки Сайгун, що випливає з середини східної Малої Азії і пливучи ід полудневи попри Адану, вливаєся в Середземне море. В долині попали на тропу кількох коний, що ливалася з такоюж тропою, ід полудня. Сполучені сліди показували, що коний було десять або більше. Товариство пішло за сею тропою і по годині зайшло до місця, де ріка Сайгун тратить сю назву. Сайгуном звеся ріка повстала з двох рік: західної Самангін і східної Сарансу. Вони зливаються в місци, до котрого зайшло товариство і творить одну ріку Сайгун. Тропа йшла далі правим берегом Саманліча. Товариство взяло на ліво, щоби ступати далі тропою. Ледви зробили парусот кроків, побачили стовп диму. З рушницями готовими до стрілу підступили близше. При огни сидів Туркмен і припікав кусень баранини. В руці, держав ремінь присилений до уздечки двох коний. Кара Юсуф поздоровив його.

Ти давно тут? — спитав.

Бачиш, що мясо що лиш присмалив... Я тут не більше, як чверть години.

Звідки?

Іду долі рікою... до Адани.

Не бачив ти їздців з десятьма або й більше кіньми

Бачив. Поїхали горі рікою... Було їх шість, коний мали дванацять. Між ними два рудові араби. То Туркмени з анґорського галету.

Розмовляючи з Туркменом, Кара Юсуф підійшов аж до него.

То злодії, — сказав, — що вкради наші коні. Ми здоганяємо їх.

Туркмен розсміявся.

Пішки?! — спитав здивований.

Маємо коні.

Туркмен з жахом глянув на Кара Юзуфа.

Ще маєте коні? То ви мали більше ніж шість?

В ту мить Кара Юзуф вхопив його за горло, звалив на землю і притис колінами.

Вяжіть! — крикнув.

Василь, Юрко і Нуман прискочили і звязали Туркменови руки й ноги.

Маємо коні. — Кара Юсуф промовив до него. — Ті два, котрі твої товариші в своїй глупій хитрости полишили з тобою.

Гадаєте, що то спільник злодіїв? — спитав Ліндсай.

Чи гадаю? Я вже раз бачив його. В Адані на кінській торговици. Коли я купував коні, він також був там і балакав з купцем. З їх розмови я вимміркував, що то він продав купцеви ті коні, котрі я купив. Коли почув кілько я заплатив, докоряв купцеви, що надув його, бо замалао дав йому.

„Є ріжниця між тобою і мною", купець відповів йому. „Я продаю товар куплений за мої гроші, ти продав річ крадену як я на перепродажи заробив сто процент, т омій зиск не більший, ніж твій".

То в Адамі можна так? — Ліндсай спитав. — Можна публично продавати і перепродувати крадені коні?

Можна, бо тут у азійських бродників конокрадів воне не є крадіжею. Тут се лицарське діло. Крадений кінь тут чесна воєнна добича. Я сего Туркмена зараз пізнав, як лиш його побачив тут, і я зараз догадався, що то він зі своїми товаришами вкрав наші коні... щоби їх ще раз продати. На добавок він сам зрадився. Ви бачили, які він очи зробив, коли я сказав, що ми ще маємо коні Отже він знав, що ми тут мали тільки тих шестеро коний, котрі він вкрав.

Коли то він обікрав нас, то пощо лишився... неначе сам вліз в наші руки? Чому не втік з товаришами?

Бо здогадувався, що ми, хоч пішки, таки пустимося за злодіями. Отже він лишився, щоби нас справити на фальшиву дорогу. Коли сказав, що злодії, котрих він бачив, з анґорського салету, себ-то на захід відси, то вони безпечно возьмуть не на захід, а на схід. З його розмови з купцем, котрому продав коні, виходило, що він з салету Сівас. Мабуть десь недалеко відси буде ґрунт, на котрім кінські копита не лишають слідів. Там злодії возьмуть на право і проберуться через ріку. Як би ми повірили, що вони з анґорського саєту, то ми взялиби на ліво. Ось як той Туркмен хотів нас змудрувати.

(Дальше буде).

НОВА ЛЮДСЬКА РАСА.

Англійський дослідник Марш, який пять місяців перебував на багнах Східної Панами, відкрив там новий людський тип. Привіз зі собою пару молодих білих, ясноволосих і блакитнооких Індійців та богату етнографічну колекцію. У цій подорожі згинуло двох з пяти його учасників. Нововідкриті Індійці не належать до альбінотипу, хоча нагадують північноєвропейську породу.

ВІДЖИВ ЧОЛОВІК.

„Коріере д' Італія" пише про таку незвичайну подію. В місцевости Муняно (біля Неаполя) помер богатий господар Ротондо. Поховали його коло полудня, а вечером тогосамого дня Ротондо вернувся гарненько до своєї хати і сказав присутним там, що його живого закопали. В забобонних Італійців ця подія викликала ріжні толки. — Як небіщик видістався з гробу, газета не пише.

КНЯЗЬ ЧИ НІ.

У Берліні ведеться процес проти великого ошуканця, який раз називається Станіслав Вой, вдруге князем Сапігою з Оливи (під Данціґом). Його арештовано в 1923 р. у Данціґу в товаристві дочки властителя готелю, яка виступала як княжна Сапіга. Він був директором ріжних промислових підприємств, підписувався „др." — згодом назвива себе при слідстві Воєм, а нині по році вязниці знову заявляє, що він таки справді князь. Цікаво, чи польський князь ховається за криптонімом, чи звичайний злодій мае княжі амбіції.

ЗВІТ

УКРАЇНСЬКОГО ТОВАРИСТВА „ПРИХИЛЬНИКІВ ОСВІТИ" У ВІДНІ ЗА ЧЕТВЕРТИЙ РІК ДІЯЛЬНОСТИ 1923/24.

(від 1-ого квітня 1923 до 31. марта 1924).

Дня 21. квітня 1924. р. відбулися четверті річні Загальні Збори Українського Т-ва Прихильників Освіти у Відні, в домівці Запомогового Комітету, VIII. Штроцціґассе 32, які відкрив голова Товариства проф. др. Стан. Дністрянський коротким звітом з діяльности виділу за минувший адміністраційний рік. Виділ дістав був від попередних Загальних Зборів припоручення: 1) в справі заснування академічного дому у Відні, 2) в справі льокалю, 3) в справі відношення 0овариства до Запомогового Комітету.

В справі заснування академічного дому у Відні розіслав Виділ відозви та оголосив їх в американських часописях; крім сього з припоручення Виділу оголосив голова Т-ва велику статтю в американських часописях про значіння українського студентства за границями краю і про необхідну потребу заснування академічного дому за кордоном. На жаль, ціла акція не увінчалася успіхом, тільки проф. Карманський перевів в асю ціль складку в Бразилії, яка принесла суму 22 доляри. ерЧез те Виділ Т-ва мусів зупинити дальшу акцію в справі заснування академічного дому, та відложив її до ліпших часів, чекаючи відповідної нагоди, щоби зреалізувати се велике діло в майбутньому.

В справі забезпечення льокалю підняв Виділ через свої делеґатів заходи з представниками давнього Уряду З. У. Н. Р., щоби Т-во Прихильників Освіти могло здобути для себе льокаль, хочби в злуці з иншими українськими товариствами. Се повелось о стільки, що льокаль при Штроцціґассе 32, єсть в спільнім ужитку Запомогового Комітету, Т-ва Бесіди і Т-ва Прихильників Освіти. Близші дані про сю справу подає звіт секретаря.

Ся остання акція дала почин до зносин Т-ва Прихильників Освіти з Запомоговим Комітетом. Завдяки тим зносинам зискали члени Т-ва Прихильників Освіти значну підпору протягом кількох місяців; та Т-во приступило до кооперації з Запомоговим Комітетом для позискання нових жерел для своїх членів.

Щодо допомогової акції Товариства, то наслідком дуже малого прибутку фондів, Т-во не було в силі відповісти вповні своїм завданням, та мусіло обмежитися на мале число допомогів. Правда, що Виділ звертався нераз і то не тільки до своєї, але й до чужої суспільности, але допомогова акція від Українців в Америці обмежилася на невеличке число патронатів та на малі й нестаді допомоги до загального фонду, поміч Центрального Союза Українського Студентства була також дуже незначна, а принагідні дари перестали майже приходити. Коли при тім зважимо, що фінансова кріза в Галичині не дала можности давним членам Т-ва сплачувати як слід своїх довгів, — стане ясно, що допомогова акція нашого Т-ва стала майже на мертвій точці, та що обовязком нового Виділу свої старання в усіх напрямках поширити та поглубити.

Виділ Т-ва працював в сих невідрадних відносинах як не можна краще. Заступник голови п. Близнюк жертвував богато дорогого часу для добра Т-ва; касієр п. Охримович вже від серпня попередного року виконував свої обовязки майже безплатно, так само й секретар п. Школьник кілька місяців не брав ніякої ремунерації за свою працю. Всі Відділові точно виповнювали те, що до них належало. З признанням сеї праці кінчу свій короткий звіт і приступаю до порядку дня".

Після відкриття Загальних Зборів, відчитав голова проф. др. Ст. Дністрянський денний порядок нарад, а саме:

1) Відчитання протоколу попередних Загальних Зборів
2) Звіт з діяльности уступаючого Виділу за останній рік.
3) Звіт Ревізійної Комісії.
4) Уділення абсолюторії уступаючому Виділови.
5) Вибір нового Виділу, мирового суду і ревізійної комісії.
6) Адміністраційні справи.
7) Іменовання почесних членів.
8) Внески і запити.

Тов. Ковалиско А. ставить внесення, щоб не відчитувати протоколу попередних загальних зборів, бо всі присутні мають друкований дотичний звіт. Внесення принято одноголосно.

Після цего зложив звіт секретар Т-ва п. Іван Школьник:

Протягом адміністраційного року 1923/24, відбулися одні звичайні Загальні Збори; надзвичайних Загальних Зборів не було. Від 1/4. 1923. до 20/4. 1924. відбув Виділ 25 засідань. Засідання сі не відбувались періодично після згори уложеного пляну, а то з причини тяжкого матеріяльного становища Т-ва. Предметом нарад Виділу було роздобування фондів і розділ підмог. При розділі підмог руководився Виділ слідуючими мотивами: 1) станом маєтковим, 2) кілько потребує до укінчення студій, 3) кілько літ стратив в наслідок війни, головно при українській армії, 4) успіхами в науці.

Виділ хотів виплачувати підмоги після сталої листи потребуючих, уложеної по основнім розгляді прохань потребуючих, однак з огляду на малі фонди не можна було виплатити всім тим, що находились на тій листі. Підмоги утілювано в міру фондів лише найбідніишим. Сталими підмогами користувались лиш ті студенти, яким їх опікуни в Америці правильно посилали. Сих щасливців однак було мало.

Виділ Т-ва робив всі можливі заходи, щоб роздобути фонди, та ці старання увінчались лиш частинним успіхом. На основі рішення з дня 6/8. 1923. звернувся Виділ з відозвами до всіх закордонних представників в Австрії, та старання ці не принесли майже жадного успіху. Також звертався Виділ з відозвами до укр. громадянства в Америці, а саме в серпни і жовтни 1923. і тут надії Т-ва не були заведені. Українське громадянство в Америці одиноке, що підтримувало наше Т-во в останнім році. Виділ займався також справою звороту підмог тих, що вже на становисках і звертався до них улимненим.

На засіданню Виділу в грудні м. р. рішено також новий зміст заяви, якою побираючий підмогу зобовязувався не тільки до звороту її після студій, але й до того, що буде брати участь в громадянському житті підчас і по студіях.

Виділ займався також забезпеченням приміщення для канцелярії Т-ва Прихильників Освіти. Вже в червні м. р. роблено заходи в цьому напрямкові перед Урядом З. У. Н. Р., який не міг однак вдоволити наших бажань, бо не мав відповідного льокалю. Пізнійше в вересні м. р. заходила небезпека, що українське громадянство втратить льокаль Запомогового Комітету при Штроцціґ. 32, тому Виділ на своєму засіданню 26. вересня м. р. рішив спільно з Комітетом допомоги еміграції боронити льокалю при Штроцціґассе 32. Ся акція увінчалась повним успіхом; льокаль задержано і він являється спільною власностю Запомогового Комітету і Т-ва Прихильників Освіти. Наше Т-во має в сьому льокалю одну комнату для виключно своєї розпорядимости.

В адміністраційнім році 1923/24. вислало Т-во 140 письм і 61 відозв в справі допомоги, 158 примірників звіту за адміністр. рік 1922/23. і 443 відозв в справі набуття Студентського Дому.

До Т-ва вплинуло 151 письм, переважно подання о допомогу.

Т-во має під сю пору 225 членів, з того почесних 29 і 36 членів-фундаторів.

Світлою хвилею в життю нашого Т-ва в останньому році було святковання ювилею 25-літньої діяльности професорської і наукової проф. д-ра Ст. Дністрянського, голови нашого Т-ва. Ювилей цей відсвяткувало наше Т-во дня 5. жовтня 1923 р. святочними сходинами при співучасти старших громадян.

П. Володимир Сенчина здає звіт з діяльности його, як делегата Комітету допомоги еміграції:

Комітет допомоги еміграції і Укр. Червоний Хрест одержали в червну м. р. від Папи допомогу в висоті 150,000,000 корон. Гроші ці розділювали оба ці товариства на спільних засіданнях. Для оборони інтересів студентства делеговано в сій справі мене. Т-во Прихильників Освіти домагалось, щоб з сих 150,000,000 кор. передано якусь частину йому для розділу між студентство. Комітет допомоги еміграції і Червоний Хрест не згодились на це, натомісць обіцяли при уділюванню допомог руководитись опінією нашого Т-ва, чого однак не все придержувались. Взагалі богато членів виділів Комітету допомоги еміграції ставились неприхильно до інтересів студентства. Одинокий П. Близнюк завсіди щиро попирав домагання студентів. Зразу уділювано підмоги всім потребуючим студентам, відтак коли фонди змаліли, обмежено підмоги лиш на політичних еміґрантів. Тепер сей фонд зовсім вичерпаний. Студентам уділено в формі допомог і позичок около 30,000.-000, — то є більш-менш 425 долярів.

Звіт касієра п. Івана Охримовича, за час від 1/4. 1923 до 31/3. 1924.

Товариство мало загальних приходів: Корон 146,812.559; Долярів 304.00; Ч. кор. 2.377.20.

На се мало загальних розходів: Корон 144,594.859; Долярів 289; Ч. кор. 2.377.20.

Остало готівки: Корон 2,217.700; Долярів 15.00.

Т-во уділювало підмоги з фондів, на які зложилися датки Хвальних Товариств і ВПоважаних Добродіїв на загальну суму: Ч. кор. 11.050; Долярів 1,515.50; англ. фунт. 22,6,5.

Треба піднести великі заслуги Т-ва Української Молоді в Ню Йорку, яке то занимається від кількох літ збіркою на студентів і яке до цего часу прислало на наші руки поверх 2.000 долярів. До того Т-во присилають майже стало підмогу патронати для наших студентів отсі Впов. Добродії: Громада в Мінеаполів для 4-ох студентів (занимається тою справою п. секр. Грубрин), ВПр. О. Пристай, п. Агафія Бундзяк, Т-во Зоря в Ню Йорку, Украін. Клюб в Аллентави, Ліга Горожан в Пітсбурґу, Т-во Сокіл в Клівленд, В. Клемань і М. Хомик в Алентави, Т-во Вільні Козаки м. Львова в Ню Йорку, Тов. Січ в Клівленд.

Рівнож належить згадати тут Хвальне Тов. Просвіта в Отаві, Українську Банду, Впов. Панів Гната і Івана Кравця, Олексу Мандрика, Стаха Можевського, Мих. Стасюка, Георг. Чутака, Івана Корнила, Вас. Кузь, Семена Юзьків, Теодора Хмару, Ант. Фурика і Дмитра Неміш, всі в Отаві, — які в послідному часі зобовязалися удержувати 5-ох студентів, присилаючи що місяця через наше Т-во для них підмоги.

Підмоги цего року уділювано в меньшій квоті і меньшій скількости студентам через те, що фонди значно, майже до 75% змаліли в порівнанню з попереднім роком. В наслідок того много студентів виїхало домів, бо не були достаточно матеріяльно забезпечені.

З 60-тьох студентів, яким признано щомісячну підмогу на цей рік, одержували стало місячно: 10 студентів (т. зв. патронати) по 5 дол., а 5 студентів неточно від 3 до 5 дол., а з загального фонду Т-ва, могло Т-во уділити пересічно місячно по 100.000 до 200.000 Кор. 10-ьом студентам.

Так отже около 25 студентів користувалося дуже мінімальними місячними підмогами; прочі виїздили домів або заробляли фізичною роботою на своє удержанне.

Покінчивші студія звернули понад 14 міліонів корон (то є около 200 долярів) своїх довгів, підмог, побраних свого часу в нашому Т-ві.

Прикро приходиться констатувати, що на фонд Студентського Дому прислав нам один-одинокий проф. Карманський зі збірки в Бразилії, а більш ніхто не відгукнувся на наші чисельні відозви. Сьогодня могли ми мати як не дім, то приют, де-б могли ми були помістити хоть 10 студентів, через що принесли-б ми далеку пільгу для студентів чим тою мінімальною місячною підмогою, тому бо хата це найбільший видаток студента.

Разом **майно Т-а** виносить в австр. корона 525,301.894.

Майно Т-ва находиться в підмогах, які в протягу чотирох літ уділено ріжним, около 285-тьом студентам. Много з них покінчило студія і суть на посадах, а деякі вже починають звертати довги. — Слідуючий Виділ повинен занятися справою стягнення підмог і позичок від тих, які вже на посадах. В значній мірі причинилося-б це до збільшення фондів Т-ва в будучому році. Досі за 4 роки діяльности, Т-во уділило підмог около 285 студентам на загальну квоту К. 560,000,000 (около 8,000 долярів), з чого звернено досі К. 35,000.000 (около 500 долярів); остає до звороту К. 525,000.000.

З 285 студентів покінчило студія: Торговельну 60; право 12; фільозофію 20; земельну 20; медицину 12; техніку 5; ветеринацію 2; малярство 1; музичну 4; гірничу 3. Разом покінчило до 140 студентів. Чотирох померло, а прочі кінчать, або з браку фондів на удержання виїхали в край.

(Конець буде).